

עוצם עין אחת | צייר, ציירת, צייר

מאת עוזי צור

רן טננבאום - "ארובת עין", גלריה אלון שגב, תל-אביב אתי יעקבי - "קשת לבנה", גלריה נגא, תל-אביב בן בז'רנו - "קין", גלריה עינגע, תל-אביב

תגיות: עוצם עין אחת



רן טננבאום, 'חדר הלבשה 2010';

תצלום: עוזי צור

מאז תערוכתו האחרונה של רן טננבאום, שסבלה ממתיקות יתר והיה בה יותר מדי ציור היפר-ריאליסטי שכבר אז החל להתפוגג מבפנים, חל בו שינוי מבורך. הקצב השתנה, אופן הנחת הצבע מהיר ובוטח, הציור אקספרסיבי ומשוחרר יותר, מרחיק מהריאליסטי אל מחוזות גבוליים ובשרניים. בציוריו הגדולים של טננבאום, יותר מאשר בקטנים שהם מוגבלים יותר וחלקם סתמיים משהו, נדמה שאכן "ארובת העין" מפרקת את החלל למבטים

שונים ומרכיבה אותם מחדש, כך שנברא חלל כמו-חדש; טננבאום יודע ליצור אשליה ממשית של עומק. הבשרניות הזאת, אירוטית ומיוסרת בעת ובעונה אחת, מתחברת לציוריו של לוביס קורינת. נדרש זמן לעכל ולפענח את ציוריו של טננבאום. במבט ראשון הם עלולים לעורר דחייה, אבל אחר כך מתמסרים לחידתיות ולאשליה המדיחה.

הציור הפנורמי בתערוכה, המורכב מחמישה בדים, הוא מעין גרסה ברברית של "הסעודה האחרונה", שמשתתפיה כמו מעכו את עצמם ואת הסובב אותם. זה ציור בשל ופלסטי, שבו המסובים ישובים על כיסאות פלסטיק לבנים. דמויות אמורפיות לבנות של תלמידי ישוע במערך חורבות פואטי. דמות גרוטסקית בשמלה כחולה, מריה מגדלנה אולי, כורעת תחת החיתוך של שפת הציור העליונה, מכתירה בכתר גרוטאות זעיר את ישוע היושב בגבו אלינו. בציור "חדר הלבשה" יש משהו מפיקאסו המאוחר בבואו לצייר מחווה לוולסקי. טננבאום עושה שימוש גס וזול בחומריותו של הצבע הלבן. בציור הזה אפשר להבחין בפרספקטיבות השונות. הדמויות המתרחצות, המתנגבות, המתלבשות, המתפשטות, גופן עצמו כמו מצוי במצבי צבירה גבוליים, משתנים, עד שאחת מהן מתפשטת עד לעצמות.

הציור של אתי יעקבי תמיד שאל במודע מהציור הקלאסי ועד לאנימציה של דיסני. היא ממשיכה בדרכה גם בתערוכתה "קשת לבנה", אך כהיפוך מוחלט לתערוכתה האחרונה מ-2008, שהעלתה באוב תמונות לילה בארוקיות, יעקבי חוזרת אל הצבעים הטהורים של הילדות. נקודת המוצא של התערוכה היא "שיחה על הדמיון" של ולטר בנימין (מתוך "המטאפיסיקה של הנעורים", תרגום דנית דותן, הוצאת רסלינג): "אני חושבת על צבעי ילדים. איך שהצבע שם הוא תמיד בטוהרתו (...) כיצד הצבעים ריחפו תמיד מכונפים מעל הדברים, צבעו אותם ובלעו אותם. (...) אינסופיות פזורה, נטולת מרחב, של קליטה טהורה, כך היה בנוי עולמו האמנותי של הילד".

בחלק מהציורים יעקבי מצליחה לממש את רזי הטקסט של בנימין; באחרים הצבעים מסרבים לשתף פעולה והם מתגבבים על פני הבדים נטולי שאר רוח

או השראה. אלה שהתעוררו לחיים, קרובים קירבה מפתיעה לאקוורלים של ויליאם טרנר; אותם אטיודים שבהם טרנר מנסה ומצליח ללכוד את איכות האור בשמים, בעננים, במים, אטיודים שהיו לאבות הציור המופשט כמה עשורים אחר כך, חוץ מהפרט הריאלי שטרנר החדיר לתוכם, כמו כלב זעיר, שקוף כמעט, הנובח כנגד הים והשמים. יעקבי הולכת בדרכו בציוריה הטובים, ומחדירה לתוך האבסטרקט פרט פיגורטיבי זעיר - כאיש רוכב על חמור, פיה זעירה או איילה - בנגיעה קליגרפית יפה. בציורים הפחות טובים, המתקוות המסוכרת הופכת צמיגית משהו, הקלילות נאבדת והאוויר כבד.

רף היצפייה שלי מתערוכת היחיד של בן בז'רנו "קין" היה גבוה, לאחר חשיפה של ציורים בודדים בתערוכות קבוצתיות שונות שעוררו סקרנות ועניין. משהו איחד שם באופן הזוי בין סוריאליזם תוסס לאקטואליה פוליטית. העניין עדיין קיים בתערוכה הנוכחית, אך משהו בריבוי, בחשיפה הרחבה יותר, בחזרה הסגנונית של מוטיבים חוזרים, פגם בחידתיות שהיתה בעבודות הבודדות וחשף בציוריו כמכלול רדידות מסוימת, איוריות-יתר על חשבון האיכות הציורית, הישענות רבה מדי על סיפוריות המובילה לפטפט מה. נדמה לפעמים שהציור הוא אמצעי לספר סיפור, שלפעמים יש בו עניין ויופי.

הציור הפרטני מאוד של בז'רנו פושה כמו אזוב על הבד כולו. זה עולם אפוקליפטי שבנופיו הסהרוריים נבללים זמנים ומוטיבים מתולדות האמנות. ב"אפריקה" זו יציאת מצרים של יושבי היבשת, הגולשים בין שתי גבעות מדבריות, לובשים כבר את הסרבליים הזרחניים הכתומים של עובדי הניקיון שיהיו בהגיעם ל"ארץ המובטחת", נטמעים בנוף הטרשים החם. אייל בודד רובץ זר בין הסלעים, מבשר את אילי הצפון בנוף המושלג של "אחרי הכל", בין קטעי חומת ההפרדה, שנהפכה לחורבות עתידיות בעולם החוזר לעידן הקרח. אוהלי נוודים או פליטים חונים למרגלות תיבת נח ב"זהו לא שיר אהבה", שלמרגלותיה שוכנת עיר עתיקה-חדשה. בקידמת התמונה נשים שחורות בכיסויי ראש רקומים, אניגמטיות ומפנות את גבן אלינו מלבד אחת המפנה את ראשה לאחור, נועצת מבט חשדני באיום כלשהו המצוי מחוץ לציור. מעל חג מסוק, כסימן של הזמן הזה.

ב"מאה שערים" עולה לרגל נחיל של אברכים אל מגדל בבל מציורו של פיטר ברויגל האב, חולפים בנופי ארכדיה מזוהמים, עולים לראש המגדל להדליק בין החורבות מדורות של זבח למולך. גרוטאות ואשפה וגרפיטי לוחמני מכסים גם את מדרונות הר הבית וחומותיו ב"פאנקאימפרסיוניזם", שנישא בו "נמרוד" של דנציגר כפסל פגאני שהציבו הכופרים נגד האמונה באל האחד. ב"שגאל 1" מרחף הכנר המוכר מעל כפר ערבי לילי, כרקמה בחוטים צבעוניים על קטיפה שחורה, רוחש פעילות חתרנית של מכוניות תופת מתפוצצות. מעל מרחפת בלה, אהובת הצייר/הכנר, וכך נטווים סיפוריו של בז'רנו, כאלף לילה ועוד יום מעבר לגבולות של מקום וזמן.